

Valtimon kirkonkylän kohdesuunnitelma: Rannoilla ja raitilla, matalalla sykkeellä

Sisällysluettelo

Johdanto.....	2
1. Miljöötyypitys.....	3
1.1 SWOT-analyysi.....	5
1.2 Miljöötyypityksen leikkaukset.....	6
2. Konsepti.....	8
3. Kehittämissuunnitelma.....	9
3.1 Kehittämissuunnitelman selostus.....	10
3.2 Kehittämissuunnitelman leikkaukset.....	11
4. Kohdesuunnitelmien aluerajaukset.....	13
4.1 Tori, puisto ja vihreämpi raitti: Kohdesuunnitelma.....	14
4.1.1 Tori, puisto ja vihreämpi raitti: Leikkaus.....	15
4.1.2 Puisto ja vihreämpi raitti: Aksonometria.....	16
4.2 Eteläisen rantareitin kohdesuunnitelma.....	17
4.2.1 Rantareitin julkisivu.....	18
4.2.2 Rantareitin havainnekuva.....	19
Lähteet.....	22

Johdanto

Syyslukuvuoden 2021 alussa pääsimme Maisema ja alueiden käyttö -kurssin puitteissa vierailemaan sekä Nurmeksessa että Valtimolla. Matkan tarkoituksena oli kartoittaa alueiden ominaispiirteitä, tavoitella *genius loci*, eli paikan henkeä sekä pitää asukastilaisuus ja kuulla paikallisen väen tarinoita, toiveita ja mielipiteitä kotiseudustaan.

Vierailun aikana nousi esille toive Valtimolle rakennettavasta uudesta torialueesta. Kerrottiin myös, että kylältä puuttuu varsinainen oleskelun mahdollistava puisto. Tähän asti puiston virkaa oli toimittanut hautausmaa, kuten aikoinaan New York Cityssäkin ennen Central Parkin rakentamista (Forsyth, 2014, s. 431).

Valtimon kylänraitille saavuttaessa totesimme hiekkaharjun laelle kiivetessä ja kirkon ääreltä tähystäessämme, että upeat järvet ja rannat olivat niin lähellä, mutta kuitenkin jotenkin kovin kaukana. Lammet näimme vasta kartalta matkan jälkeen.

Haluamme tällä kohdesuunnitelmalla rakentaa vihreämpää ympäristöä Valtimon historiaa havisevaan keskustaan koko keskusraitin mitalla, sitoa Valtimon pohjoisen ja eteläisen rannan yhteen turvallisilla kulkureiteillä sekä innostaa asukkaita ja vierailijoita liikkumaan kauniin kirkonkylän alueella.

Tämä Valtimon kirkonkylän kehittämissuunnitelma on Aalto-yliopiston arkkitehtuurin laitoksen Maisema ja alueiden käyttö -kurssin harjoitustyö vuodelta 2021. Harjoitustyön ovat toteuttaneet maisema-arkkitehtuurin kandidaattivaiheen opiskelijat Jenni Karhapää ja Toni Vuohelainen.

1. Miljötyypitys

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Miljötyypitys
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

0 m 250 m 500 m

1 : 10 000

Rakennettu ympäristö ja palvelut

Keskusta-alueen asutus ja palvelut harjuselänteellä nauharaitin varrella ja läheisyydessä. Kaksi- ja yksikerroksisia, 1940-1950-lukujen suorakaiteen muotoisia liikerakennuksia väljin asfalttipintaisin pihatiloin. Uudemmat tasakattoisia ja tiiliverhoiltuja.

Taajama-alueen asutus tasamaastoisella harjuselänteellä. 1940-1950-luvun lautaverhoiltuja rintamamiestyyppisiä taloja tilavilla pensasaidoin rajatuilla tonteilla. Joitakin 1900-1920-luvulta säilyneitä rakennuksia (Pöyry Finland Oy & Kortelainen 2013).

Taajama-alueen rivitalovaltainen asutus hietamoreeniselänteellä.

Taajama-alueen asutus vaihtumisyöhykkeellä. Vaaleita puuverhoiltuja rivitaloja peltonäkymien äärellä.

Urheilukenttä ja sen palvelut avoimessa, tasaisessa maastossa keskellä puuasutusaluetta.

Evangelisluterilainen, puuaidan rajaama hautausmaamiljö. Tasainen nurmimaasto, puusto koivuvaltaista. Alueella puinen, valkoinen paarihuone ja siunauskappeli. Paarihuone tietyvästi 1940-luvulta, tai jopa vanhempi. (Pöyry Finland Oy & Kortelainen 2013.)

Ortodoksinen pienehkö kirkko- ja hautausmaamiljö hiekkapohjaisella mäntyharjulla.

Peltoalueiden maatala-asutus lehtipuuvaltaisten metsiköiden reunoilla. Rakennukset kylämäisinä kokoonpanoina.

Ammattioppilaitosalue niemessä järven rannalla metsikön keskellä. Halli- ja laitosrakennuksia.

Puutavaran avoin säilytys- ja käsittelyalue pellon laidalla.

Laajat pellot laaksossa harjun ja vesialueiden läheisyydessä

0 m 250 m 500 m

1 : 10 000

Luonto ja kasvillisuus

Korkea, jyrkkärinteinen mäntyharju, jonka harjalla luterilainen suojeltu kirkkorakennus. Puuvuorattu vaaleankeltainen kirkko rakennettu 1901. Sankarivainajien muistomerkki kirkon vieressä.

Lehtipuuvaltainen avoin, tai puoliavoin metsikkövyöhyke vesialueiden läheisyydessä mäntyharjun jyrkän moreenirinteen tuntumassa.

Peltoalueiden lehtipuuvaltaiset suoraviivaisesti ojitusten mukaan rajautuneet metsiköt

Harjunmyötäinen Nurmeksentietä reunustava mäntyvyöhyke. Välillä avointa, välillä sulkeutunutta kasvillisuutta. Osittain avohakattua männikköä.

Metsiköt pienissä saarissa. Eteläpuoleisessa saarella uimala, jossa siniset, puiset uimalarakennukset ja laituri.

Harjualueen lammet maaston jyrkkärinteisissä, syvissä kohdissa. Luontoarvoiltaan rikkaat, rehevät rannat.

Voimakkaasti kumpuilevaa maastoa selänteellä.

1.1 SWOT-analyysi

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Miljötyypitys
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

Sisäinen ympäristö

Ulkoinen ympäristö

Vahvuudet

Luonnonläheisyys. Harjuinen alue.
Mäntykangasmetsät.

Vesistöjen läheisyys, järvet molemmin puolin
harjua. Harjun lammet.

Peruspalveluita kävelymatkan päässä.

Vanhojen talojen potentiaali.

Mahdollisuudet

Matkailu, luontoreitit ja retkeilykohteet

Etätyön tuoman mahdollisuuden kautta
rauhalliseen ympäristöön muuttaminen

Mökkeily

Kohtuullisen matkan päässä suuremmista
keskuksista: + / - 100 km Kajaanista, Iisalmes-
ta, Kuopiosta ja Joensuusta

Heikkoudet

Keskustan ja Keskuskadun viimeistelemätön
ilme

Väestön ikääntyminen

Työ- ja opiskelupaikkojen puute

Autioituminen

Uhat

Muuttoliike pois pienistä pitäjistä ja
maaseudulta töiden ja opiskelun perässä

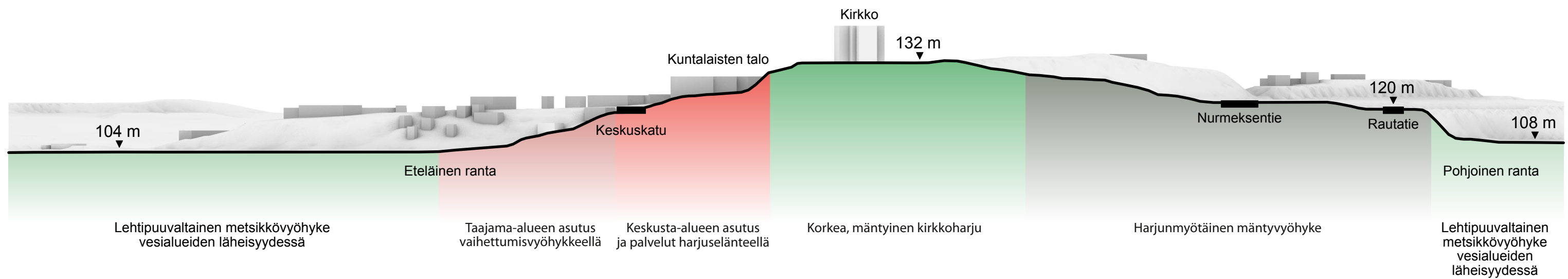
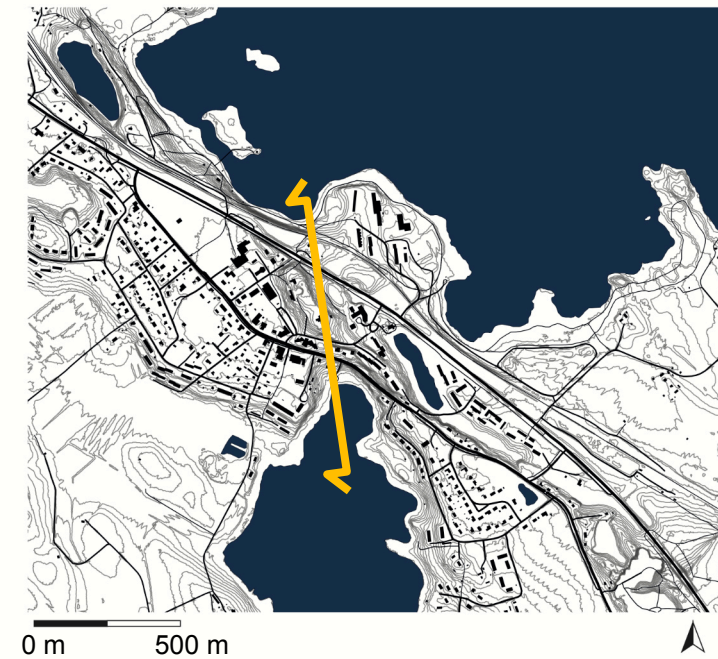
Julkisen liikenteen hintojen nousu

Julkisen liikenteen väheneminen ja reittien
karsiminen

Kuvat: Jenni Karhapää

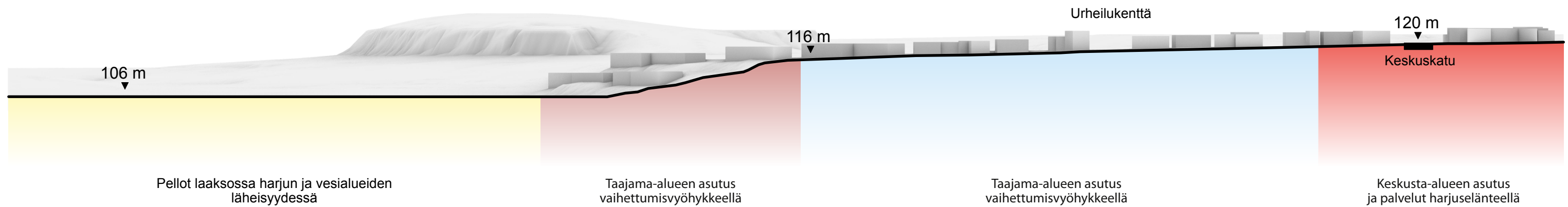
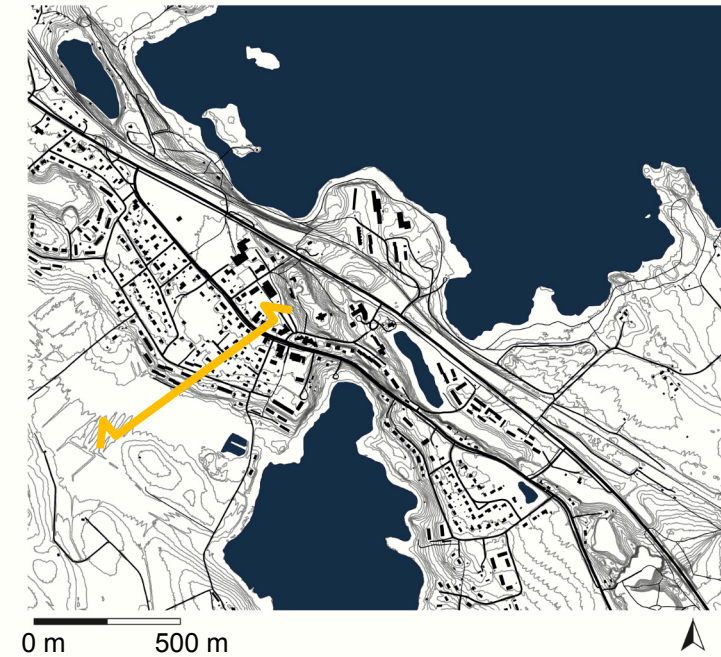
1.2 Miljöötypityksen leikkaus A' - A'

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Miljöötypitys
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

Miljööttyypityksen leikkaus B' - B'

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Miljööttyypitys
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

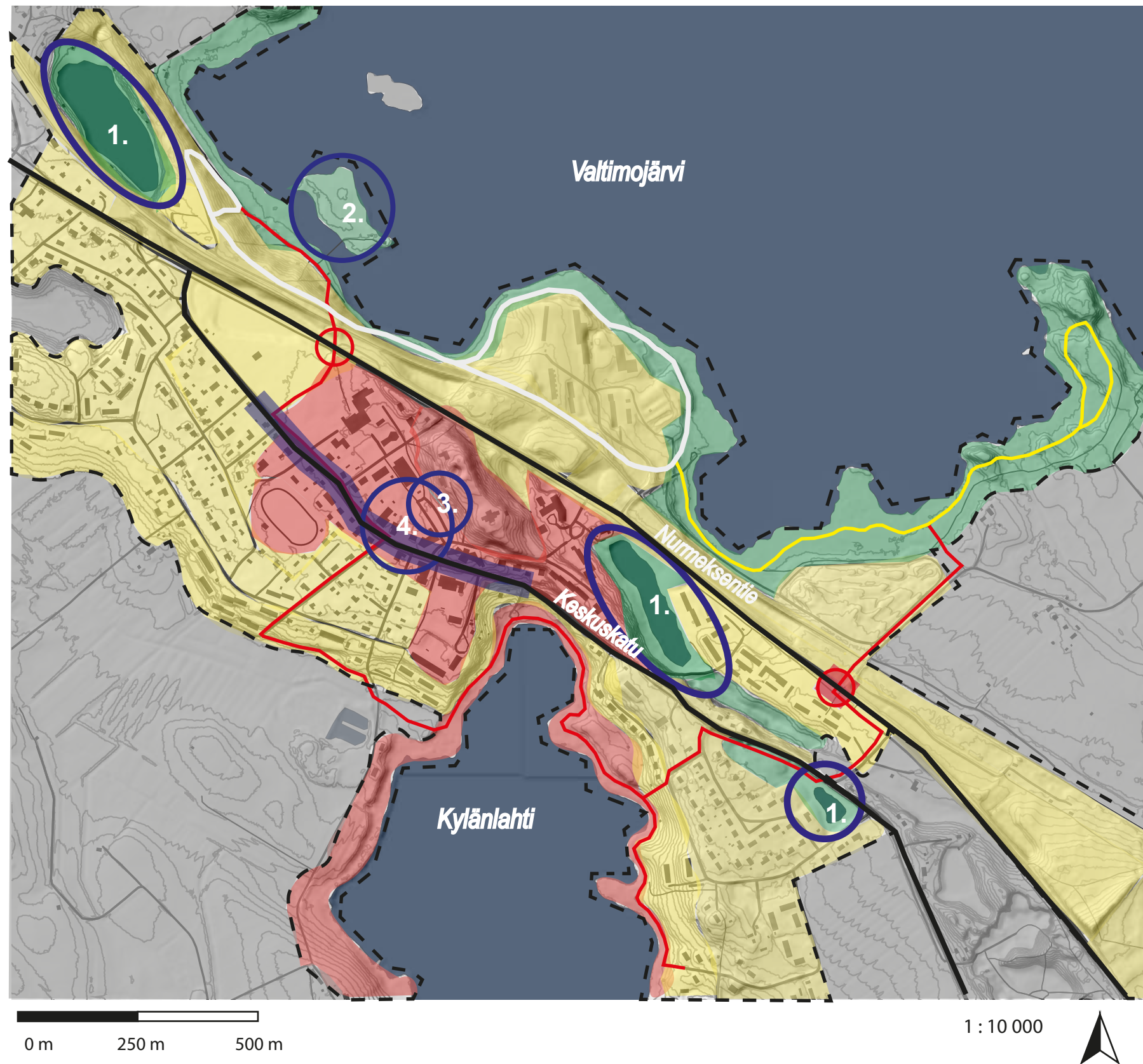
“Rannoilla ja raitilla, matalalla sykkeellä”

Rannat, nauharaitti ja kirkkoharju ovat keskeinen osa Valtimon identiteettiä. Kudotaan nämä elementit mielessämme vihreä ja käytännöllinen kokonaisuus päivittämällä suunnittelualueiden toiminnallisuutta puistolla ja torialueella sekä rantareiteillä.

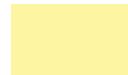
Toivomme saavamme Valtimolle saapujan sanomaan: “Tänne mie haluan uelleen!”

3. Kehittämissuunnitelma

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Kehittämissuunnitelma
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

--- Suunnittelualue

- Keskitetty kehittäminen - Alueille ehdotetaan rakennettavia ja näkyviä muutoksia
- Paranneltavat alueet - Alueille tarjotaan hoito- ja suojeluohjeita ja olemassaolevien rakenteiden parannusehdotuksia.
- Säilytettävät alueet - Säilytetään ennallaan, koska sisältää laajalti yksityisiä tiloja

Kulkuväylät ja reitit

- Nykyinen valaistu reitti
- Kehitettävä valaistu ja osittain uusi reitti
- Uusi ja kehitettävä reitti
- Kevyenliikenteen ylityspaikat

Viheralueet ja rakentaminen

1. Lampien ja niiden rantojen hoitokartoitus
2. Lokkisaaren uimalan toimintojen päivittäminen
3. Mäntymetsikkötori
4. Kaupunkipuisto ja viherrettävä raitti

3.1 Kehittämissuunnitelman selostus

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Kehittämissuunnitelma
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

Torialue, puisto ja vihreämpi raitti

Valtimon kirkonkylän viihtyisyyttä lisätään toteuttamalla keskustaan puistoalue, jonka perenna-, pensas- ja puustokasvillisuus valuu Kirkkoharjulta nauharaitille levittäytyen myös pääkatua ympäröiville sivuteille. Puistoon liittyvälle mäntymetsikkötorille luodaan ympärivuotiset käyttöpuitteet keskeiseltä paikalta Kirkkoharjun kupeesta.

Reitit

Suunnitelmassa kiinnitetään myös erityistä huomiota ranta-alueiden reittien lisäämiseen, kehittämiseen ja valaistukseen sekä Nurmeksentien ylittämipaikkojen turvallisuuteen ja toimivuuteen. Näin pohjoisrannan julkiset käyttöalueet saadaan liitettyä toiminnallisena ketjuna keskustaan ja sitä myöten etelärantojen uusille ja kehitettävälle puistoteille.

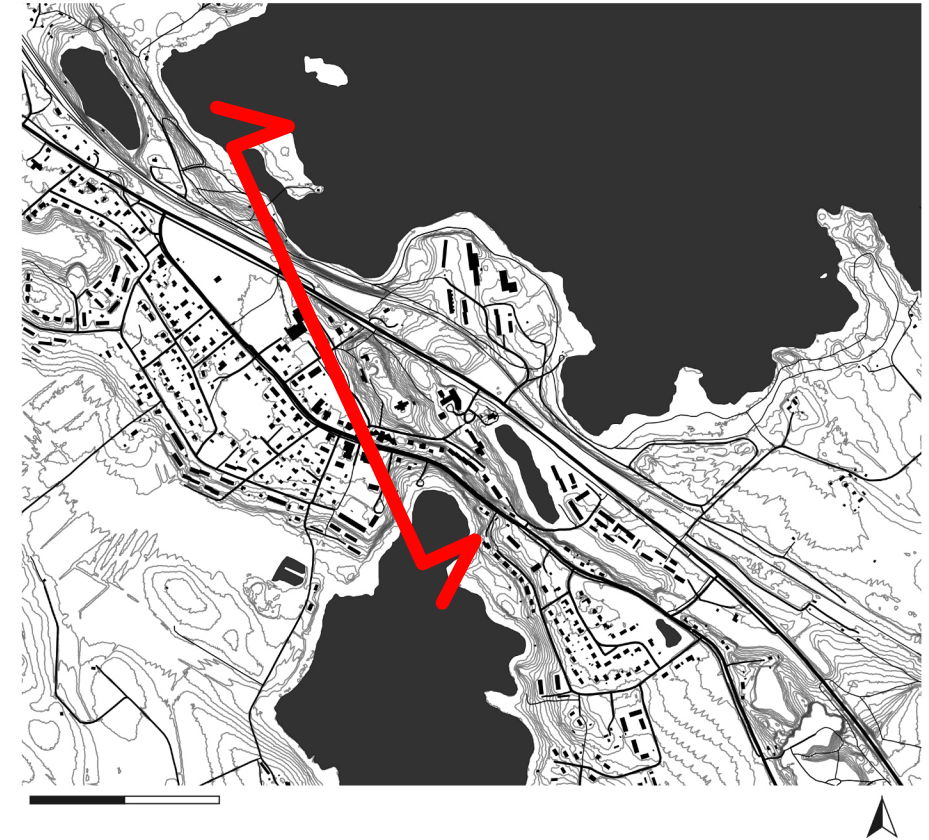
Rannat

Lähiluontoa suojellaan ja viherrakennetta vahvistetaan Keskustakadun ja Anitankadun risteyksen pienen lammen, sekä Autiolammen ja Piirilanlammen rantojen hoidolla sekä suojelutarpeen kartoittamisella. Lokkisaaren rantauimalan ympärivuotisia toimintamahdollisuuksia kehitetään: Melontareiteille ja moottorikelkkailumahdollisuuksille luodaan puitteet.

3.3 Kehittämissuunnitelman leikkaus A' - A'

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Kehittämissuunnitelma
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

Ulkoilureitin
jatkokehittäminen

Alikulkutunneli uimarannalle
kulun parantamiseksi

Mäntymetsikkötori ja uuden
puistoalueen keskus

Uusi rantareitti

Keskuskadun ilmeen nostatus perenna-
ja pensaskasvillisuuden avulla

4. Kohdesuunnitelmien aluerajaukset

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Kohdesuunnitelma
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

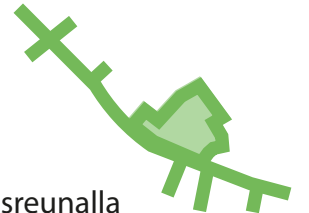
0 m 250 m

1 : 5000

Kohdesuunnitelmien aluerajauksissa tarkastellaan muutamia suunnittelualueelta valittuja kohteita tarkemmin.

Torialue, puisto ja vihreämpi raitti

Torialuetta ehdotetaan toteutettavaksi mäntymetsikön kylkeen kirkkoharjun kupeeseen. Kyseisellä alueella, Mäntymetsikön lounaisreunalla on tällä hetkellä aukio, josta on läpikulku Kunnantieltä Sepänkadulle. Sykekujan ja Seiskanraitin kautta kulkeva läpikulku säilytetään, mutta alue maisemoidaan ja osin rakennetaan uudestaan torin toimintaa tukevilla ja maanpeitekasvillisuutta suojaavilla puulavoilla ja -rakenteilla.

Puisto rakennetaan alkavaksi nykyisen Valtimon apteekin vierestä ulottuvaksi Seiskanraitille saakka. Torialue ja puisto yhdistyvät alueellisesti ja visuaalisesti. Puiston maamerkinä toimii hulevesiä viivyttävä ja suodattava allas, sadevesipuisto

Raittia, eli Keskuskatua ja osin sen sivuhaaroja viherretään perenna-, pensas- ja heinäkasvillisuudella sekä mahdollisuuksien mukaan istutettavilla puilla. Asfalttipinnoite vaihdetaan kohdesuunnitelman rajausalueella vettä läpäisevään pintamateriaaliin ja Keskuskadun myötäisesti sijoitetaan hulevesipainanteita ja heinäkasvillisuutta.

4.1 Tori, puisto ja vihreämpi raitti: Kohdesuunnitelma

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Kohdesuunnitelma
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

0 m 50 m

1 : 1000

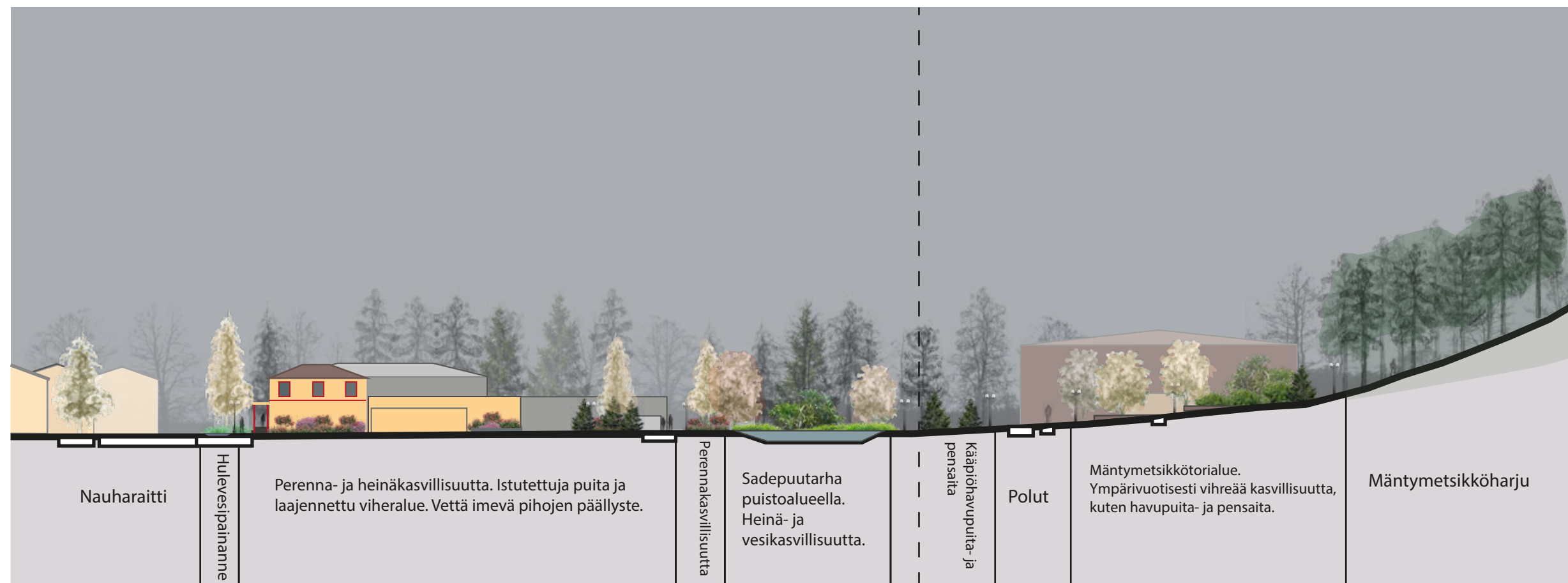

Rakentamistapa- ja maisemanhoito-ohje

- Kohdesuunnitelman rajat
- Alueella jo oleva kasvillisuus, puut. Harvennetaan ja hoidetaan puiston alueen kasvillisuus.
- Sadepuutarha. Alueelle rakennetaan hulevesiallas, joka toimii sadepuutarhana. Puutarhaan istutetaan vesikasvillisuutta. Sadepuutarha on puhdistettava kerran vuodessa sen pohjalle kertyneestä kasviaineksesta.
- Istutettavat lehtipuut. Alueelle istutetaan koivuja ja vaahteroita.
- Istutettavat kääpiöhavupuut- ja pensaat, esimerkiksi kääpiökatajia, kääpiövuorimäntyjä, sekä muita ympärivuotisesti vihreitä pensas- ja puulajeja.
- Torin puulavat. Torialueen rinteeseen rakennetaan puulavoja, jotka voivat toimia myös esiintymislavoina. Lavoille tulee olla esteetön kulku luiskaa pitkin.
- Perennat ja heinät. Istutetaan Suomessa yleisiä perennakasveja, sekä heinäkasjeja. Perenna- ja heinäkaskvien varsia ei katkaista syksyllä, vaan ne jätetään ns. talventörröttäjiksi. Maanpinnan peittokasveiksi istutetaan ainavihantia ja varpumaisia kasvilajeja.
- Hulevesipainanne. Katujen varsille rakennetaan hulevesipainanteet, joihin istutetaan heinäkaskvillisuutta.
- Puistometsikön pohjakasvillisuus ja nurmialueet.
- Vettä läpäisevä päällyste. Piha-alueiden asfattipinta korvataan vettä läpäisevällä päällysteellä.
- Polut. Puistoalueen polut päällystetään hienolla, vaalealla soralla.
- Puistoon ja kaduille penkkejä ja katulamppuja. Suositaan 1940-1950-luvun henkisiä kalusteita ja valaisimia jo olemassa olevien rakennusten rakennustypologioita mukaillen.

4.1.1 Tori, puisto ja vihreämpi raitti: Leikkaus

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Kohdesuunnitelma
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

0 m 25 m

Leikkauksen taitekohta

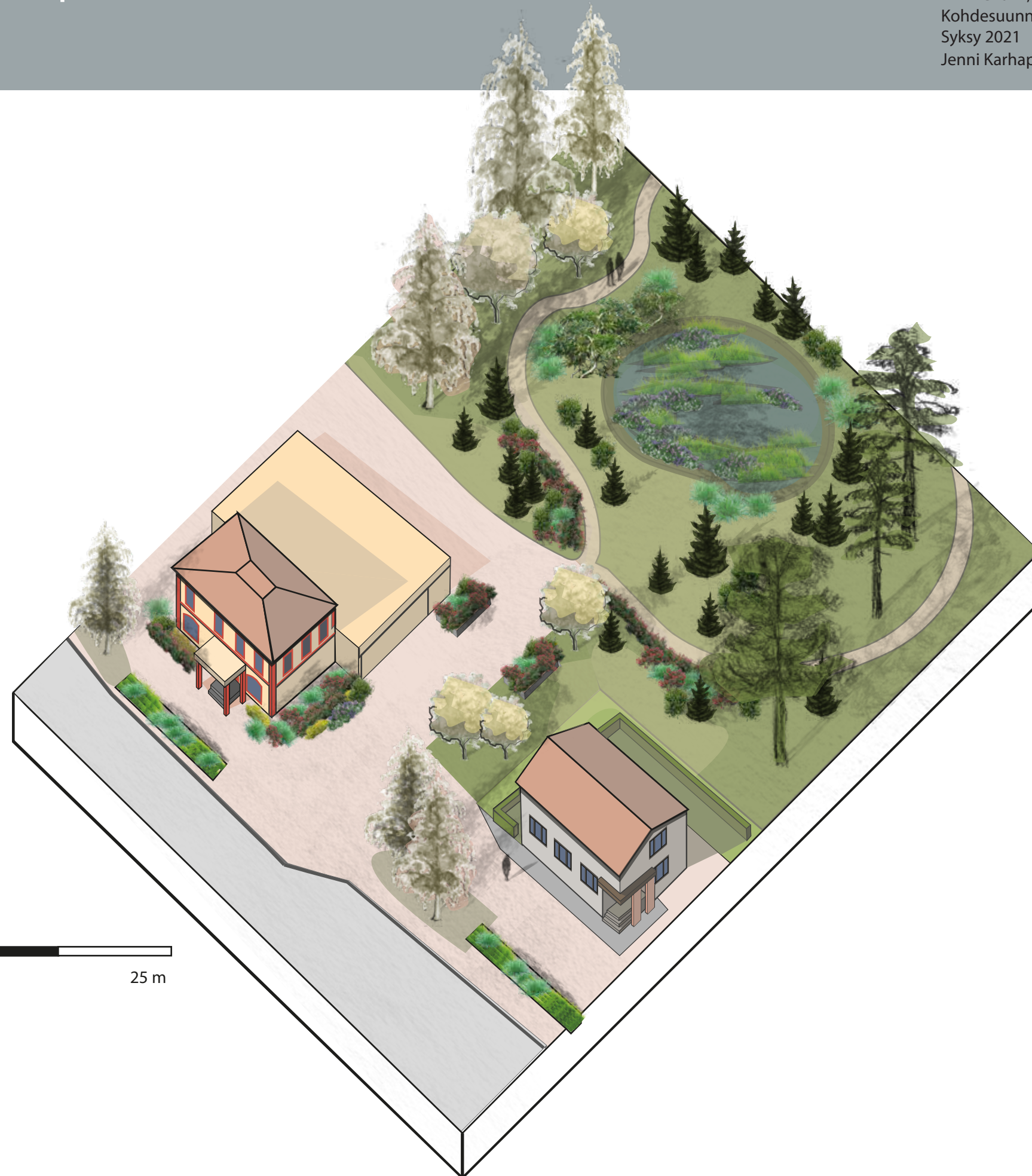
1 : 500

4.1.2 Puisto ja vihreämpi raitti: Aksonometria

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Kohdesuunnitelma
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

1 : 500

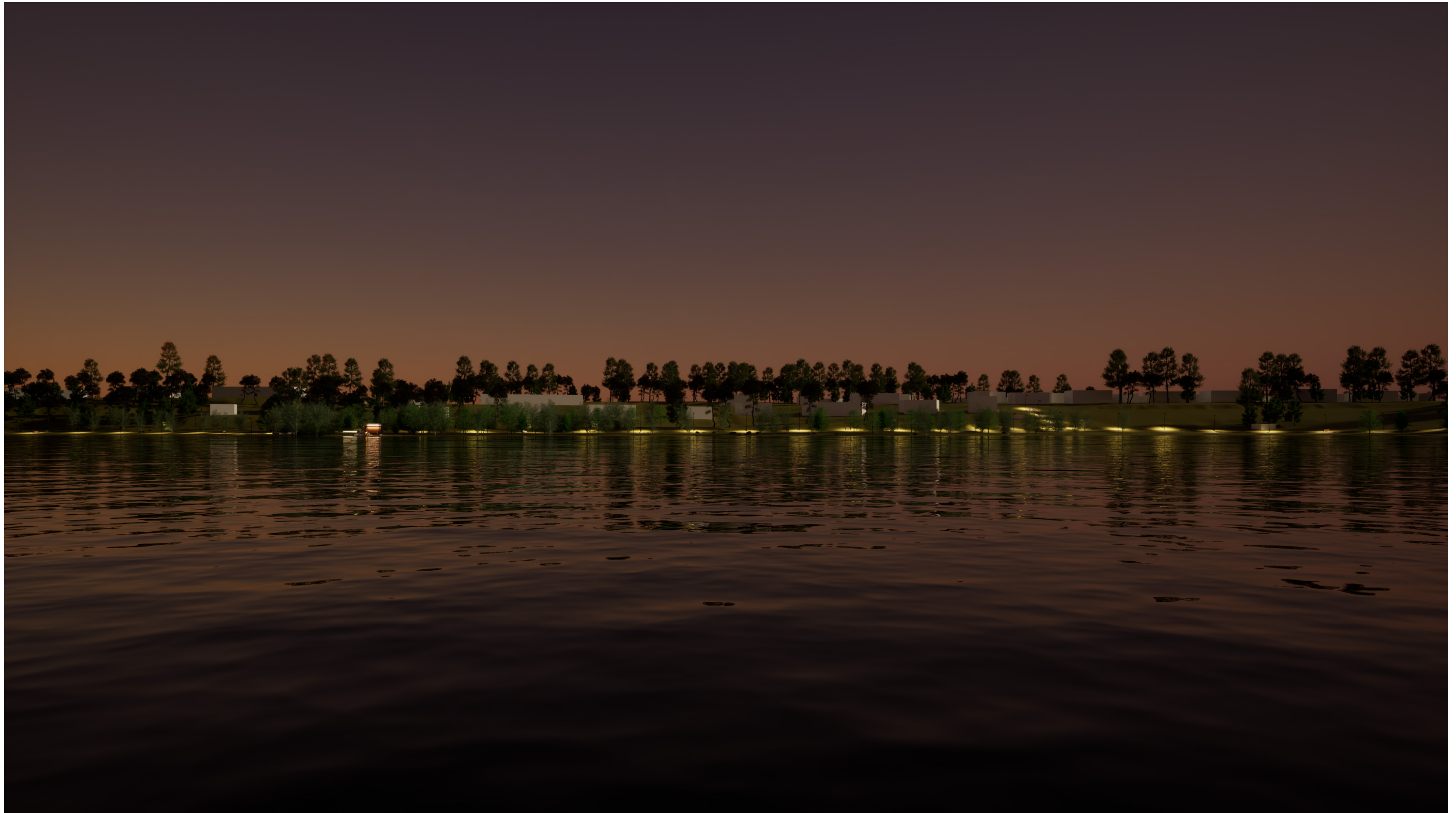
4.2 Eteläisen rantareitin kohdesuunnitelma

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Kohdesuunnitelma
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

4.2.1 Julkisivu

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Kohdesuunnitelma
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

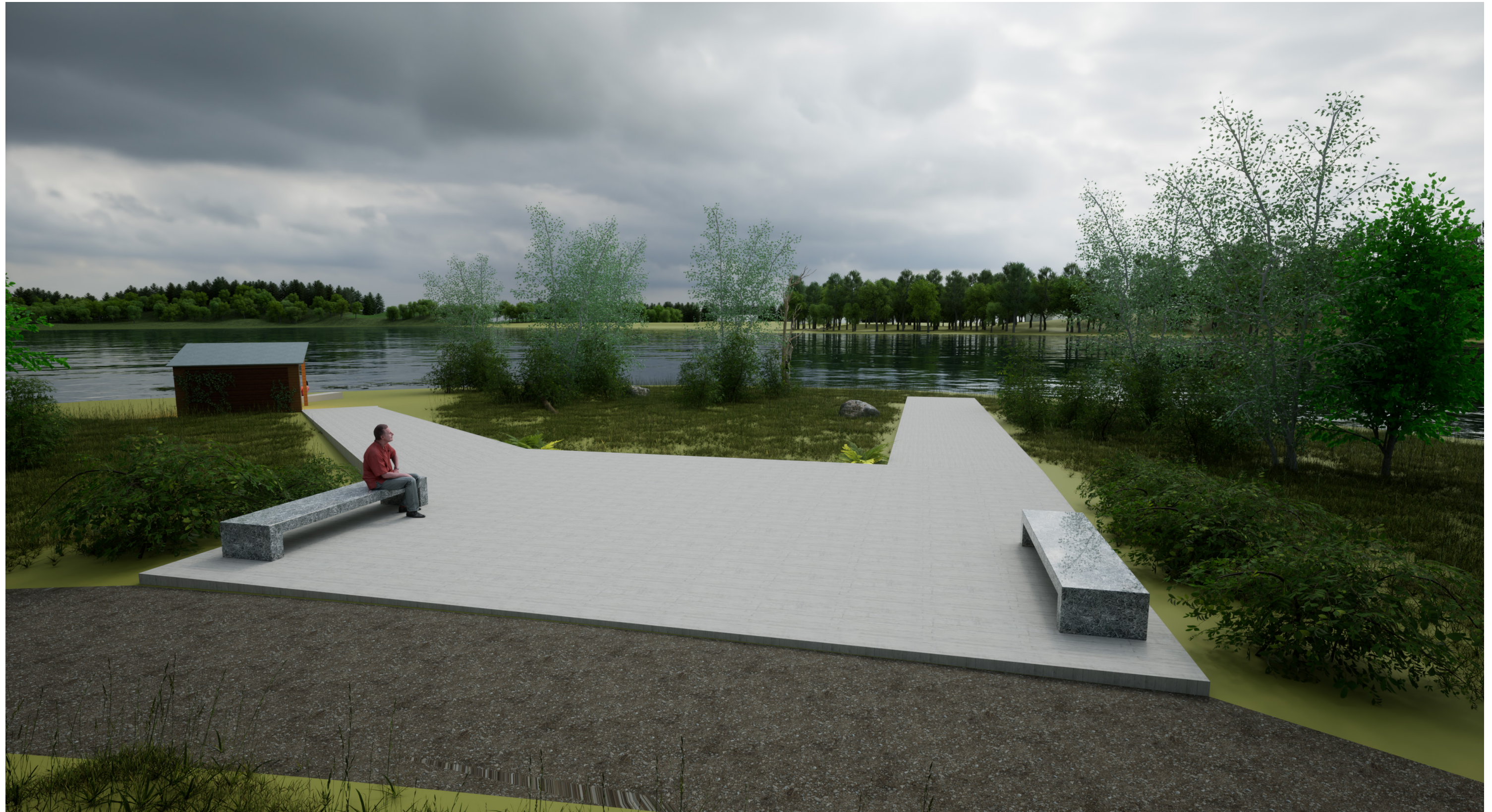
4.2.2 Havainnekuva

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Kohdesuunnitelma
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

4.2.2 Havainnekuva

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Kohdesuunnitelma
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

4.2.2 Havainnekuva

Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
Maisema-arkkitehtuuri
MAR-C1017, Maisema ja alueiden käyttö
Kohdesuunnitelma
Syksy 2021
Jenni Karhapää, Toni Vuohelainen

Lähteet

Forsyth, M. (2014). Central Park, New York City. Teoksessa M. Harney (toim.), Gardens & Landscapes in Historic Building Conservation (s. 431). John Wiley & Sons, Ltd.
<https://doi.org/10.1002/9781118508107.ch44>

Pöyry Finland Oy & Kortelainen, T. (2013). Yleiskaavaselostus. Valtimon kunta, Taajaman yleiskaava. Viitattu 17.10.2021. Saatavilla http://static.pohjoiskarjala.net/valtimo.fi/documents/392833/430078/Valtimo_oyk_selostus_kv04032013_liitteineen.pdf/

Karttojen pohja-aineistot:

Cetopo: <https://cetopo.com/>

Maanmittauslaitos: <https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/>

Paikkatietoikkuna: <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/>

Valokuvat:

Jenni Karhapää

Kuva: Jenni Karhapää